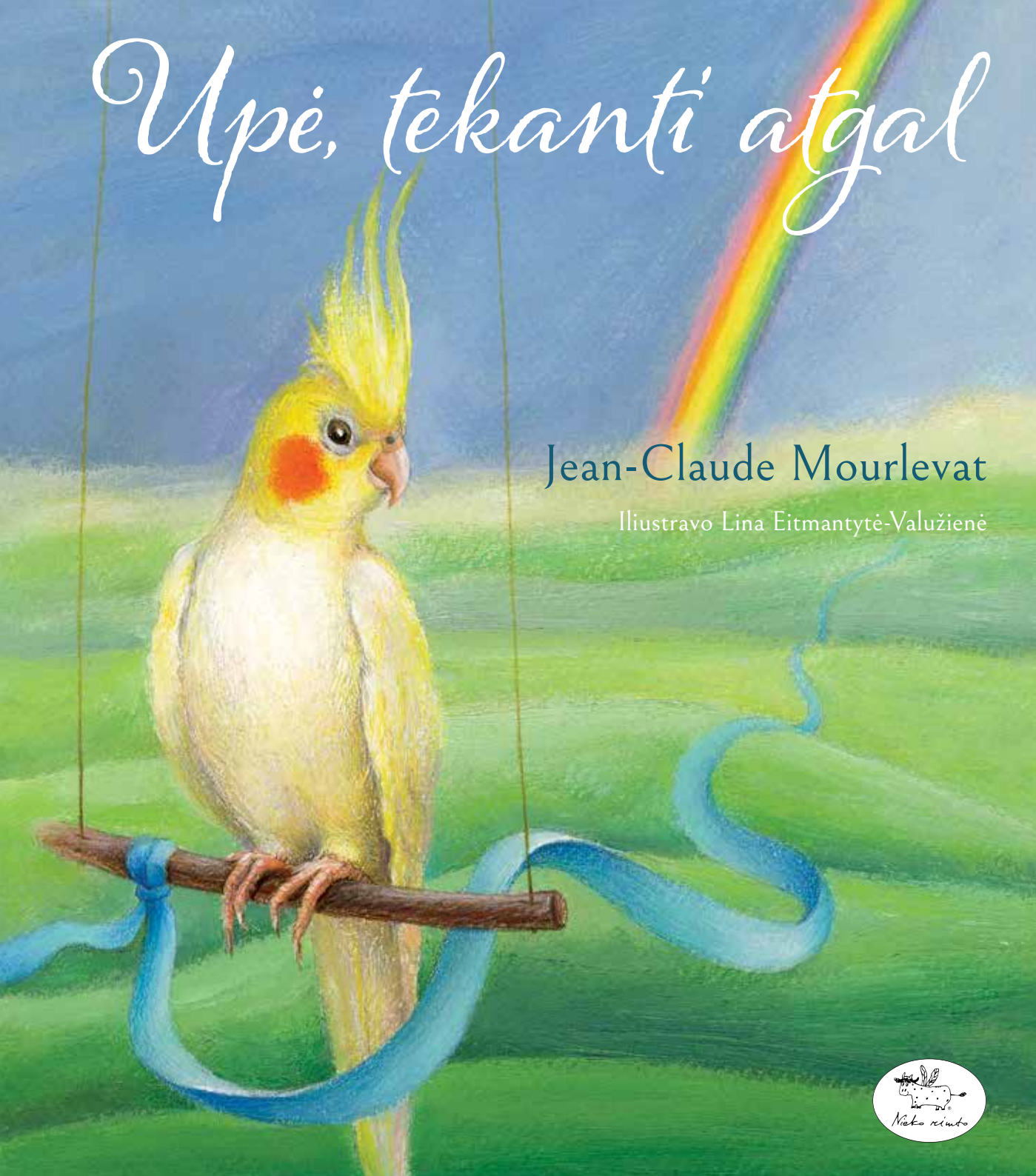

Upė, tekanti atgal

Jean-Claude Mourlevat

Iliustravo Lina Eitmantytė-Valužienė

Upé, tekanti atgal

Versta iš:

Jean-Claude Mourlevat

LA RIVIÈRE À L'ENVERS – 1. TOMEK

Editions Pocket Jeunesse,

Paris, France, 2000

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Tekstas, Jean-Claude Mourlevat, 2000

© Iliustracijos, Lina Eitmantytė-Valužienė, 2019

Pirmą kartą 2000 metais prancūzų kalba pavadinimu

La rivière à l'envers išleido *Editions Pocket Jeunesse,*
département d'Univers Poche, Paryžius, Prancūzija.

Visos teisės saugomos.

© Vertimas į lietuvių kalbą, Stasė Banionytė-Gervienė, 2019

© Nieko rimto, 2019

ISBN 978-609-441-567-8

JEAN-CLAUDE MOURLEVAT

Upė, tekanti atgal

Iliustravo Lina Eitmantytė-Valužienė
Iš prancūzų kalbos vertė Stasė Banionytė-Gervienė

Vilnius
2019

An abstract landscape painting featuring a vibrant green sky and rolling green hills. A horizontal band of bright blue, textured brushstrokes represents a river or a path, separating the upper and lower green sections. The overall style is impressionistic with visible, energetic brushwork.

MANO TÈVUI

J.-C. Mourlevat

PROLOGAS

Ši istorija nutiko tada, kai šiuolaikiniai patogumai dar nebuvo išrasti. Nebuvo nei televizijos žaidimų, nei automobilių su oro pagalvėmis, nei didelių parduotuvių. Niekas nežinojo net mobiliųjų telefonų! Bet jau buvo vaivorykštės po lietaus, abrikosų džemas su migdolais, netikėtos maudynės vidurnaktį ir visi tie dalykai, kurie vertinami ir mūsų dienomis. Deja, buvo ir meilės kančios bei šienligė, nuo kurių niekada taip ir nebuvo išrasta veiksmingų vaistų.

Žodžiu, tai nutiko... kitados.

PAUKŠČIAI KELIAUNINKAI

Tomeko bakalėjos parduotuvė stovėjo pačiame kaimo gale. Tai buvo maža paprastutė krautuvėlė su užrašu BAKALĖJA, mėlynomis raidėmis išvedžiotu virš vitrinos. Kai pastumdavai duris, dzin, dzin linksmai sužvangėdavo skambutis ir priešais tave išdygdavo Tomekas su pilka pardavėjo prijuoste. Tai buvo berniukas svajingomis akimis, pakankamai aukštas pagal savo amžių ir gana prakaulus. Nėra reikalo smulkiai aprašinėti prekių, kurias Tomekas pardavinėjo savo krautuvėlėje. Tam neužtektų ištisos knygos, nors galima pasakyti ir vienu žodžiu, o tas žodis – viskas.

Tomekas pardavinėjo viską. Kitaip tariant, naudingus ir reikalingus daiktus, tokius kaip musmušiai ir abato Perdrižono eliksyras „Priešnuodžiai“, bet, savaime suprantama, ir tokius, be kurių negalėjai apsieiti, pavyzdžiui, gumines pūsles ir medžioklinius peilius.

Kadangi Tomekas gyveno savo krautuvėlėje, arba veikiau kambaryje už krautuvėlės, jis niekada jos neuždarydavo. Kas be ko, prie įėjimo kabojo lentelė, bet visada atsukta ta puse, kurioje buvo užrašas: ATIDARYTA. Tiesą sakant, žmonės neplūdo be perstojo. Ne. Kaimiečiai elgėsi pagarbiai ir netrukdė jo bet koku metu. Tačiau jie žinojo, kad bėdai prispyrus Tomekas maloniai pagelbės net vidury nakties. Taip pat nereikia manyti, jog Tomekas niekada neišeidavo iš savo krautuvėlės. Priešingai, jis dažnai ištrūkdavo pamankštinti kojų arba net dingdavo visam pusdieniui. Bet tokiais atvejais parduotuvė būdavo atidaryta ir klientai apsitarnaudavo patys. Grįžęs Tomekas ant prekystalio rasdavo raštelį: „Paėmiau ritinį virvelės

dešroms. Lina“ – ir pinigus už prekę, arba: „Pasiėmiau tabako. Sumokėsiu rytoj. Žakas.“

Taigi, kaip sakoma, geriausiam pasaulyje viskas klostėsi kuo geriausiai, ir tai galėjo trukti metų metus ar net ištisus amžius be jokių ypatingų nutikimų.

Tačiau Tomekas turėjo paslaptį. O, nieko bloga ir nieko nepaprasta. Ji brendo taip lėtai, kad jis nė nepastebėjo. Visai kaip plaukai: nė neapsižiūri, kaip jie auga, ir štai vieną gražią dieną jie jau per ilgi. Taigi vieną gražią dieną Tomekui kilo mintis, kuri, užuot augusi ant galvos, užaugo jo galvoje ir kurią trumpai galėjai nusakyti taip: jis nuobodžiavo. Dar blogiau, nuobodžiavo... tiesiog klaikiai. Ir troško iškeliauti, pamatyti pasaulį.

Pro mažą savo kambario langelį jis dažnai žvelgdavo į plačią lygumą, kur grakščiai vilnijo pavasariniai kviečiai, panašūs į jūros bangas. Ir tik krautuvėlės durų skambučio dzingsėjimas pažadindavo jį iš svajonių. Kartkartėmis, anksti rytą, jis leisdavosi klajoti keliais, kiek akys užmato

vingiuojančiais per laukus, per aušroje švelniai mėlynuojančius linų plotus, o kai reikėdavo grįžti namo, jam plyšdavo širdis.

Bet baisiausiai kelionių troškimas Tomeką kamuodavo rudenį, kai dangų tyliai skrozdavo paukščiai keliauninkai. Akys paplūsdavo ašaromis žiūrint į laukines žąsis, tvirtais sparnų mostais tolstančias horizonte.

Deja, negali taip imti ir išvykti, jei tavo vardas Tomekas ir jei esi atsakingas už vienintelę kaimo bakalėjos parduotuvę, tą pačią parduotuvę, kurią prieš jį turėjo tėvas, o prieš tėvą – senelis. Ką pagalvotų žmonės? Kad jis juos apleido? Kad jam su jais buvo negera? Kad kaime jam nebepatiko? Šiaip ar taip, jie nesuprastų. Tai juos nuliūdintų. O Tomekas nieku gyvu nenorėjo skaudinti kitų. Todėl nusprendė pasilikti ir saugoti paslaptį. Reikia būti kantriam, sakė jis sau, nuobodulys galop išgaruos, kaip atsiradęs, iš lėto, ilgainiui, jam nė nepastebint...

Gaila, tačiau nutiko priešingai. Be to, svarbus įvykis greitai pavertė niekais jo pastangas būti protingam.

Baigiantis vasarai, vieną vakarą Tomekas paliko krautuvėlės duris atdaras, norėdamas pasimėgauti nakties vėsa. Pasišviesdamas aliejine lempa, jis suvedinėjo sąskaitas tam skirtame dideliame sąsiuvinyje ir svajingai žindo pieštuką, bet staiga krūptelėjo, išgirdęs skambų balsą:

– Ar jūs pardavinėjate miežinius čiulpinukus?

Tomekas pakėlė galvą ir išvydo gražiausią būtybę, kokią tik galima įsivaizduoti. Tai buvo maždaug dvylikos metų tamsbruvė mergaitė nudryžusiais sandalais ir suknele. Jai prie diržo kabėjo odinė gertuvė. Mergaitė tyliai įėjo pro atdaras duris, įslinko it koks vaiduoklis, ir dabar žiūrėjo į Tomeką juodomis liūdnomis akimis.

– Ar jūs pardavinėjate miežinius čiulpinukus?

Tada Tomekas padarė iškart du dalykus. Pirmiausia atsakė:

– Taip, aš pardavinėju miežinius čiulpinukus.

O paskui Tomekas, kuris per visą savo gyvenimą nė tris kartus nebuvo atsigręžęs į merginą, įsimylėjo šią mažą moterytę, įsimylėjo akimirksniu, beprotiškai ir galutinai.

Jis paėmė iš stiklainio miežinį čiulpinuką ir ištiesė jai. Mergaitė iškart paslėpė jį suknelės kišenėje. Bet neatrodė, kad ketintų išeiti. Ji stovėjo ir žiūrėjo į lentynas bei stalčių eiles, užimančias visą sieną.

– Ką jūs laikote tuose stalčiuokuose?

– Laikau... viską, – atsakė Tomekas. – Na, viską, kas reikalinga...

– Skrybėlaičių gummytes?

– Taip, žinoma.

Tomekas pasilypėjo kopėtelėmis ir atidarė vieną stalčiųuką pačioje palubėje.

– Štai.

– Ir kortas?

Tomekas nulipo nuo kopėtelių ir atidarė kitą stalčių.

– Štai.

Mergaitė padvejojo, paskui jos lūpas nušvietė drovi šypsena. Šis žaidimas aiškiai ją linksmino.

– O paveikslėlių su... kengūra?

Tomekas kelias sekundes pagalvojo, tada nuskubėjo prie stalčiuko kairėje pusėje.

– Štai.

Šįsyk tamsios mergaitės akys dar labiau nušvito. Matyti ją laimingą buvo taip žavu, kad Tomeko širdis pašėlo daužytis krūtinėje.

– O dykumos smėlio? Smėlio, kuris būtų dar šiltas?

Tomekas vėl užlipo ant kopėtelių ir iš vieno stalčiuko paėmė oranžinio smėlio buteliuką. Nulipęs išpylė smėlį ant savo sąsiuvinio, kad mergaitė galėtų jį paliesti. Ji paglostė smėlį atgalia ranka, paskui perbraukė miklių pirštų galiukais.

– Jis šiltutėlis...

Kadangi mergaitė priėjo prie pat prekystalio, Tomekas pajuto jos šilumą ir panorė uždėti delną ne ant šilto smėlio, o ant jos plaštakos. Ji, be abejonės, šitai atspėjo ir tarė:

– Jis toks pat šiltas, kaip mano pirštai...

Laisvąją ranką mergaitė paėmė Tomeko delną ir uždėjo sau ant rankos. Jai ant veido mirguliavo aliejinės lempos atšvaitai. Tai truko keletą akimirkų, paskui ji grakščiai ištraukė ranką, pasisukiojo po krautuvėlę ir bedė pirštu į pirmą pasitaikiusį stalčiuką, vieną iš trijų šimtų.

– O šitame, ką laikote šitame?

– Et, ten tik antpirščiai... – atsakė Tomekas, piltuvėliu pildamas į buteliuką smėlį.

– O šitame?

– Švenčiausiosios Mergelės dantys... Tai gana retos kriauklės...

– A, – nusivylusi tarė mergaitė. – O šitame?

– Sekvojos sėklos... Galiu keletą duoti, jei norite, aš jums jas padovanosiu, tik nesėkite kur pakliuvo, nes sekvojos kartais užauga labai didelės...

Tai sakydamas Tomekas manė padarysias jai malonumą. Bet nutiko priešingai. Ji surimtėjo ir užsigalvojo. Vėl stojo tylą. Tomekas nediršo daugiau nieko sakyti. Pro praviras

duris buvo bejeinas katinas. Gyvulėlis jau lėtai campino vidun, bet Tomekas staigiu mostu jį nuvijo. Jis nenorėjo, kad jam kas nors trukdytų.

– Vadinasi, savo parduotuvėje turite visko? Tikrai visko? – paklausė mergaitė, pakėlusį jį akis.

Tomekas mažumėlę sutriko.

– Na taip... Visko, ko reikia... – atsakė jis per daug nesikuklindamas.

– Tada, – paklausė ji laibu, neryžtingu, bet, kaip Tomekui pasirodė, beprotiškos vilties kupinu balseliu, – tada gal turite... Kžaro upės vandens?

Tomekas nežinojo, kas tai per vanduo. Neįsivaizdavo net, kur ta Kžaro upė galėtų būti. Mergaitė šitai pamatė, jos akyse šmėstelėjo šešėlis, ir net nepaklausta ji atsakė:

– Tai vanduo, neleidžiantis numirti, argi nežinojote?

Tomekas lėtai papurtė galvą, ne, jis nežinojęs.

– Man jo reikia... – tarė mergaitė.

Paskui, patapšnojusi prie diržo kabančią gertuvę, pridūrė:

– Aš jo rasiu ir prisipilsiu čia...

Tomekas norėjo, kad ji apie tą vandenį papasakotų daugiau, bet mergaitė žengė prie jo vyniodama nosinę, kurioje laikė keletą monetų.

– Kiek aš jums skolinga už miežinį čiulpinuką?

– Vieną su... – sumurmėjo Tomekas.

Mergaitė padėjo pinigėlį ant prekystalio ir, dar sykį apžvelgusi tris šimtus stalčiukų, paskutinį kartą nusišypsojo Tomekui.

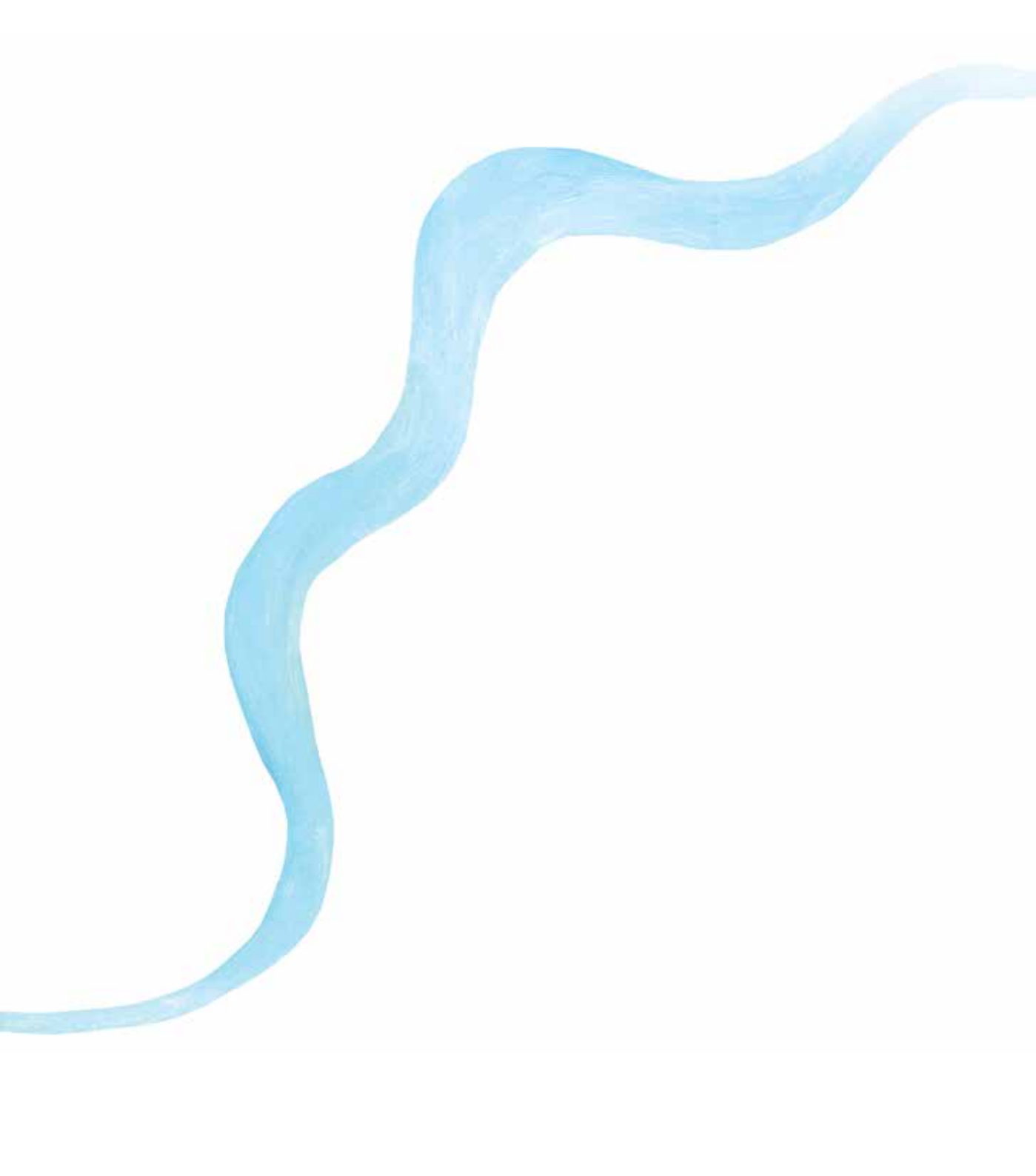
– Iki pasimatymo.

Ir išėjo iš parduotuvės.

– Iki pasimatymo... – sušnibždėjo Tomekas.

Aliejinė lempa geso. Jis vėl atsisėdo ant kėdės už prekystalio. Ant didžiojo sąsiuvinio, kuris dar tebebuvo atverstas, gulėjo nepažįstamosios su ir keli grūdeliai oranžinio smėlio.

TURINYS

Prologas ...7

I. Paukščiai keliauninkai ...8

II. Senelis Išamas ...20

III. Išėjimas ...32

IV. Užmaršties Giria ...42

V. Mari ...56

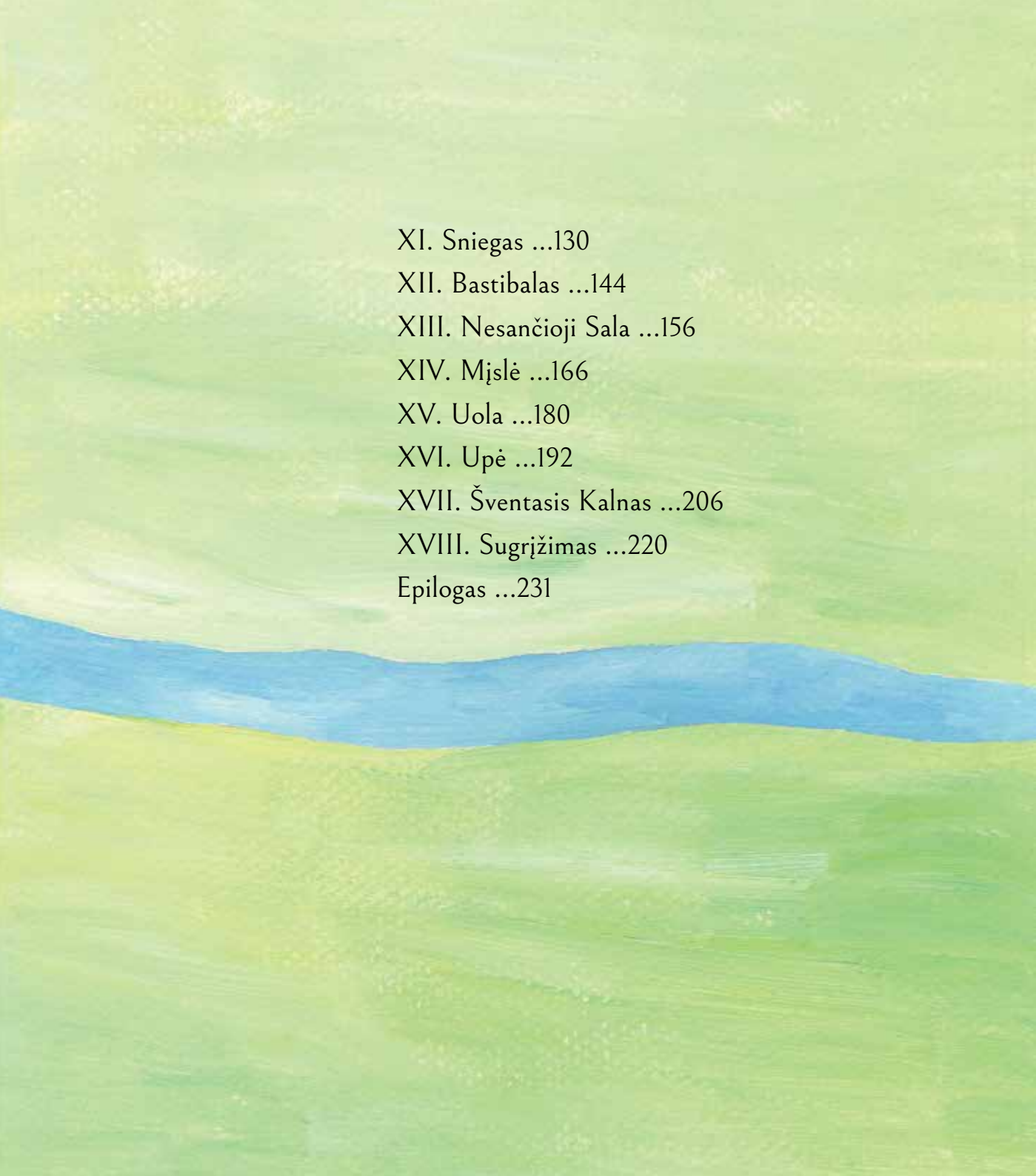
VI. Lokiai ...69

VII. Pieva ...82

VIII. Pažadinantys Žodžiai ...94

IX. Hana ...108

X. Pepigoma ...118

XI. Sniegas ...	130
XII. Bastibalas ...	144
XIII. Nesančioji Sala ...	156
XIV. Mįslė ...	166
XV. Uola ...	180
XVI. Upė ...	192
XVII. Šventasis Kalnas ...	206
XVIII. Sugrįžimas ...	220
Epilogas ...	231

Ave Maria Möistlik, CC-BY-SA-4.0

Jeanas-Claude'as Mourlevat (Žanas Klodas Morleva) gimė 1952 m. Prancūzijoje, Overnės regione. Studijavo filologiją ir kitus dalykus Strasbūre, Tulūzoje, Štutgarte, Bonoje ir Paryžiuje. Vėliau mokytojavo Prancūzijoje ir Vokietijoje. Kaip menininkas J.-C. Mourlevat pirmiausia jėgas išbandė teatre: buvo klounas, pantomimos aktorius, surengė ne vieną monospektaklį. Sėkmė jo neapleido ir tada, kai nusprendė imtis plunksnos. Rašyti J.-C. Mourlevat pradėjo 1997 m., o jau 1998 m. išleido pirmąją knygą „Randas“ (*La Balafre*). Jau patys pirmieji kūriniai sužavėjo

skaitytojus ir kritikus. Tas žavėjimasis neslopo ir vėliau: „Kas yra Jeanas-Claude’as Mourlevat? Aktorius? Taip. Pantomimas? Geras. Mokytojas? Išskirtinis. Rašytojas? Tikrų tikriausias. Iki šiol neregėjau knygų, kuriose būtų tiek juoko, tiek džiaugsmo“, – rašoma interneto svetainėse. „Upė, tekanti atgal“ (2000 m.) – vienas populiariausių J.-C. Mourlevat kūrinių, pelnęs daugybę įvairių apdovanojimų.

Trylikametį Tomeką, visų mėgstamą kaimo krautuvėlės savininką, jau kurį laiką kamuoja troškimas pažinti pasaulį. Netikėtai pas jį užsuka pro šalį keliaujanti mergaitė Hana ir jo gyvenimas apsiverčia. Sužinojęs iš jos apie stebuklingą Kžaro upės vandenį, Tomekas nusprendžia Haną pasivyti ir drauge išgyventi daugybę nuotykių ir išbandymų.

Jeanas-Claude'as Mourlevat šioje istorijoje kalba apie viską – pirmąją meilę, nuotykius, stebuklus, gyvenimo vertybes. Kūrinys, įvertintas įvairiose šalyse trylika apdovanojimų, skirtas tiek jauniems paaugliams, tiek šeimai skaityti balsu.

Knygą iliustravo dailininkė Lina Eitmantytė-Valužienė.

Korektorė *Eglė Devižytė*
Maketavo *Lina Eitmantytė-Valužienė*
Tiražas 3000 egz.
Išleido leidykla „Nieko rimto“
Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius
www.niekorimto.lt
Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

*Privalau eiti toliau, man žūt būt reikia šlakelio
to vandens. Užtektų kelių lašelių, nes jie skirti
paukščiui. Mažam paukšteliai, telpančiam į delną.
Įvarvinčiau jam į snapą vieną lašą, ir, manau,
jo užtektų...*

Sakoma, kad yra tokia upė, kurios platūs vandenys teka
šimtus kilometrų, kol pradeda sekti, siaurėti ir kilti aukšty
didingo kalno šlaitais, o viršūnėje susitvenkia į baseinėlį
didumo sulig pusė kriauklės. Tas vanduo yra stebuklingas –
jis neleidžia numirti.

Bet kelias į kalną sunkus, dar niekas jo neįveikė.

Mergaitei Hanai reikia stebuklingo vandens, kad pagydytų
savo brangiausią turtą – tėvo dovanotą papūgėlę.

Berniukui Tomekui reikia Hanos, nes vos tik ją išvydęs
suprato – nuostabesnės niekur nebepamatys.

Kelionė prasideda...

